

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Марченко В.М., Євтушенко О.М.
Національний авіаційний університет

Досліджено поняття конкурентоспроможності підприємства. Визначено перелік факторів, які впливають на конкурентоспроможність підприємства. Розкрито основні ознаки, які формують конкурентоспроможність підприємства. Визначено актуальні проблеми забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, підприємство, конкурентне середовище, ринок, товар.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність підприємства являється однією з найважливіших категорій ринкової економіки і характеризує можливість та ефективність адаптації підприємства до умов конкурентного середовища. У зв'язку з цим актуальним є обґрунтування підходів до її дослідження з метою подальшої розробки системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою конкурентоспроможності займалися такі вчені, як М. Портер, С. Покропивний, І. Должанський, В. Немцов, Є. Карпенко, Л. Кобиляцький, Р. Фатхутдинов, С. Ярошенко, А. Люкшинов, В. Василенко, О. Савчук, В. Дикань, Т. Гринько та багато інших. Проте окремі питання щодо проблем забезпечення конкурентоспроможності підприємства потребують більш глибоких наукових досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день проблеми формування та забезпечення конкурентоспроможності підприємств не достатньо повно досліджені та обґрунтовані науковцями та не достатньо визначені напрями їх вирішення. З урахуванням політичної та економічної ситуації в країні, проблеми забезпечення конкурентоспроможності потребують якісно нових підходів щодо їх дослідження та нових методів їх вирішення.

Мета статті. Метою статті є узагальнення наукових досліджень щодо сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства», як інтегрованої економічної категорії, та систематизація основних факторів забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні багато представників різних галузей науки виявляють інтерес до проблем забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Цими проблемами займаються як цілі наукові підрозділи, так і видатні науковці [1, 4, 6, 14, 16]. Хоча механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства розроблений ще не достатньо повно, його теоретична, методологічна і практична значимість уже широко визнана, так як наука і практика постійно потребують нових ідей. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності завжди посідали вагоме місце у системі наукових досліджень практично усіх економічних шкіл і течій. Стан сучасної економічної науки в цілому, актуальність і невідкладність вирішення поставлених проблем її подальшого розвитку, аналіз ситуацій, що склалися на підприємствах, вказують на нагальну необхідність забезпечення їх конкурентоспроможності. Але варто врахувати той факт, що в економічній науці ще чітко не сформувався методологія системи управління конкурентоспроможністю підприємства. У процесі зародження знаходяться проблеми конкурентоспроможності, які визначаються окремими течіями та напрямками, що розвиваються на власних методологічних засадах або конкурують між собою [6].

В умовах ринкової економіки для формування системи управління конкурентоспроможністю підприємств необхідні:

- ретельний аналіз існуючих точок зору;
- критичне осмислення існуючих підходів до конкурентоспроможності.

Тлумачення терміну «конкурентоспроможність підприємства» наведені в таблиці 1.

В результаті аналізу представлених поглядів на визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства» можна систематизувати основні ознаки, які формують економічну сутність даного поняття:

- конкурентоспроможність підприємства визначається і залежить від конкурентоспроможності товарів;

- конкурентоспроможність підприємства є результатом ефективної господарської діяльності за умов конкурентного ринку;

- конкурентоспроможність підприємства показує ступінь конкурентних переваг його діяльності над діяльністю інших підприємств-конкурентів;

- конкурентоспроможність підприємства – це підвищення продуктивності використання його ресурсів;

- конкурентоспроможність підприємства являє собою систему економічних категорій, елементами якої є конкурентоспроможність продукції і фінансова конкурентоспроможність;

- конкурентоспроможність підприємства розглядається як постійне збільшення його вартості (капіталу);

- конкурентоспроможність є результатом людського капіталу;

- конкурентоспроможність підприємства визначається наявністю ефективного маркетингового комплексу, торгової марки, іміджу [6].

Складність конкретизації поняття «конкурентоспроможність підприємства» виходить із його особливостей, які полягають в тому, що конкурентоспроможність:

- може виникати і бути оціненою тільки за наявністю конкурентів;

- залежить від конкурентоспроможності продукції, галузі, країни;

- як адаптивність не є іманентною якістю підприємства;

- залежить від рівня конкурентних переваг і шляхів їх здобуття;

- відносно поняття і має різний рівень по відношенню до різних конкурентів [3, 5, 9].

Конкурентоспроможність підприємства є невід'ємною від процесу впровадження змін, тобто від процесу реструктуризації на підприємстві. В свою чергу здійснення змін має свої особливості. Так одноразові, надзвичайні заходи можуть на короткий час поліпшити конкурентоспроможність підприємства, а довготривалі заходи є основою успішної реструктуризації.

Економічна сутність поняття «конкурентоспроможність підприємства»

Автор	Тлумачення
Алексеев С.Б. [1, 618]	Конкурентоспроможність підприємства – це економічна категорія, яка дозволяє в умовах конкуренції представити на внутрішній і зовнішній ринку продукцію, яка з точки зору конкурентних переваг сприймається споживачем як краща за аналогічну продукцію конкурентів та дозволяє підприємству отримувати плановий дохід, реалізовувати стратегії конкурентної боротьби й забезпечувати виживання і бажане положення на ринку у довгостроковій перспективі.
Чернега О.Б. [17, 29]	Конкурентоспроможність виробника – це сукупність характеристик діяльності, завдяки яким є ринок збуту і задовольняються потреби певних груп покупців.
Портер Майкл [14, 231, 385]	Конкурентоспроможність – це обумовлений економічними, соціальними та політичними факторами стан країни або окремого товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках. Конкурентоспроможність – властивість товару, послуги, суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку на рівні з аналогічними товарами, послугами або конкуруючими суб'єктами ринкових відносин, що присутні на ринку.
Савчук О. [15, 58]	Конкурентоспроможність – здатність у процесі суперництва досягати кращих результатів в деякій діяльності, сфері функціонування. Конкурентоспроможність підприємства повинна визначатися конкурентоспроможністю окремих видів продукції, яку воно випускає.
Покропивний С.Ф. [13, 350]	Конкурентоспроможність підприємства – означає його здатність до ефективної господарської діяльності та забезпечення прибутковості за умов конкурентного ринку. Тобто, конкурентоспроможність підприємства – це здатність забезпечувати випуск і реалізацію конкурентоспроможної продукції.
Дикань В.Л. [4, 30]	Конкурентоспроможність – це особливе поєднання характеристик об'єкта, які визначають його місце в ієрархічній системі оцінок об'єктів, що до нього подібні.
Енциклопедія бізнесмена, менеджера, економіста [7, 297]	Конкурентоспроможність підприємства – рівень його компетентності порівняно з іншими підприємствами-конкурентами за такими параметрами як технологія, практичні навички і професійні знання персоналу, рівень стратегічного і поточного планування, політика збуту, рівень управління, комунікації, якість систем управління виробництва продукції тощо.
Кобиляцький Л.С. [10, 81]	Конкурентоспроможність підприємства визначають показники, які характеризують ефективність виробничої діяльності, фінансового стану підприємства, ефективності організації збуту і просування товару порівняно з підприємствами-конкурентами, а також показники конкурентоспроможності товарів.
Должанський І.З. [5, 28]	Конкурентоспроможність підприємства – це можливість ефективно розпоряджатися власними і позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку.
Немцов В.Д. [12, 220]	Конкурентоспроможність організації може бути визначена як комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображає ступінь переваги сукупності оціночних показників його діяльності, що визначають успіх підприємства на певному ринку за певний проміжок часу, по відношенню до сукупності показників конкурентів.
Карпенко С.М. [8, 257]	Конкурентоспроможність підприємства – це відносна характеристика, яка проявляється в умовах конкуренції як здібність задіяти необхідні ресурси і зробити з них конкурентоспроможний товар, визначається продуктивністю використання виробничих ресурсів, обумовлює його положення на ринку і залежить від аналогічної властивості його галузі та країни.
Воронін Г. [2, 18]	Конкурентоспроможність – багатогранне поняття, яке включає в себе не тільки якісні та цінові параметри промислової продукції, але й залежить від рівня менеджменту, управління фінансовими потоками, інвестиційної та інноваційної складової в діяльності підприємства.
Фатхутдинов Р.А. [16, 23]	Конкурентоспроможність – властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального або потенційного задоволення ним конкретної потреби, у порівнянні з аналогічними об'єктами, що є на даному ринку.
Ярошенко С.П. [18, 136]	Конкурентоспроможність – є здатністю підприємства діяти в умовах ринкових відносин, отримуючи прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, стимулювання працівників і підтримки якості продукції на високому рівні. Мається на увазі, що конкурентоспроможність виробництва в основному зводиться до конкурентоспроможності продукції.

Кожне підприємство, яке виходить на ринок зі своєю власною продукцією, намагається досягти переваги над іншими підприємствами, які продають конкурентну продукцію. Конкурентоспроможність визначається можливостями підприємства у досягненні такої переваги. Конкурентоспроможність повинна відповідати таким принципам і положенням:

- конкурентоспроможність підприємства формується на основі впровадження нововведень, поліпшень та змін;
- конкурентоспроможність підприємства має постійно підтримуватися безперервним удосконаленням;
- конкурентоспроможність підприємства забезпечується різними методологічними підходами і характеризується різноманітними способами досягнення;

– конкурентоспроможність підприємства забезпечується завдяки наявності конкурентних переваг, які формують конкурентоспроможність продукції;

– дослідження конкурентоспроможності підприємства передбачає ретельний розгляд усіх складових елементів, факторів внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства;

– конкурентна перевага, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства, може формуватися в різних підрозділах діяльності підприємства: менеджменті, логістиці, фінансах, маркетингу, і реалізуватися за допомогою різноманітних методичних підходів [2, с. 31-32].

Актуальними проблемами управління конкурентоспроможністю підприємств є відсутність досвіду

конкуренції, складна економічна ситуація в країні, невирішеність значної кількості методологічних і прикладних проблем управління конкурентоспроможністю [11]. Виходячи з вищесказаного, необхідно підкреслити, що дані проблеми потребують проведення додаткових досліджень у цій сфері.

Визначальним чинником міжнародної конкурентоспроможності національних підприємств є наявність умов для формування їх стійких конкурентних позицій у рейтингу світової конкурентоспроможності компаній. За даними Глобального огляду конкурентоспроможності (Global Competitiveness Report) за 2013-2014 рр. Україна займає 84 місце в рейтингу конкурентоспроможності [19].

Для підтримки високої міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств необхідно, щоб всі ресурси підприємства використовувалися настільки продуктивно, щоб воно стало більш прибутковим, ніж його міжнародні конкуренти. Це одночасно передбачає, що підприємство повинне займати стабільне місце на міжнародному ринку товарів і послуг, а його продукція повинна користуватися постійним попитом у іноземних споживачів. Для цього керівництву українських підприємств необхідно приділяти більше уваги політиці господарювання, своєчасно відслідковувати зміни на міжнародних ринках, проводити відповідні перетворення у системі виробництва та реалізації товарів [3, 9].

Таким чином, розглянувши управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств на міжнародних ринках слід зазначити, що важливими передумовами забезпечення міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств є

розробка оптимальних управлінських рішень для формування раціональних організаційних структур, проведення правильної кадрової політики та створення позитивного іміджу підприємства на міжнародних ринках.

Висновки з проведеного дослідження. Конкурентоспроможність підприємства є важливою категорією ринкової економіки, яка характеризує ступінь адаптації підприємства до умов конкурентного середовища. Проаналізувавши представлені погляди на сутність поняття «конкурентоспроможність підприємства», було виявлено, що факторами забезпечення високої конкурентоспроможності підприємства є: висока конкурентоспроможність товарів, ефективна господарська діяльність, підвищення продуктивності використання ресурсів, удосконалення зовнішньоекономічної діяльності, постійний процес реструктуризації, наявність конкурентних переваг.

Поняття конкурентоспроможності підприємства нерозривно пов'язане з поняттями конкурентних переваг і конкурентоспроможності продукції. Конкурентні характеристики продукції формують конкурентні переваги, а конкурентні переваги визначають конкурентоспроможність підприємства.

Отже, узагальнюючи наведені вище визначення конкурентоспроможності підприємства, пропонується розглядати її як здатність підприємства змагатися з виробниками і продавцями за споживачів на ринку аналогічних товарів за допомогою забезпечення більш високої якості товарів, більш доступних цін, створення зручних умов для споживачів в умовах невизначеності та при впливі зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Список літератури:

1. Алексеев С.Б. Теоретические аспекты конкурентоспособности предприятий // Экономика: проблемы теории та практики. Збірник наукових праць. Випуск 191: В 4 т. Том II. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 614–619.
2. Воронин Г.О. Конкурентоспособность промышленных предприятий // Экономист. – М., 2004. – № 6. – С. 18.
3. Воронкова А.Е. Управление конкурентоспособным потенциалом промышленного предприятия: организационный аспект / А.Е. Воронкова // Экономика. Менеджмент. Підприємство: зб. наукових праць Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – Луганськ: СЛУ ім. В. Даля, 2007. – С. 22-29.
4. Дикань В.Л. Обеспечение конкурентоустойчивости предприятия. – Х.: Основа, 1995. – 158 с.
5. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
6. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. – К.: ДАКККіМ, 2006. – 160 с.
7. Енциклопедія бізнесмена, менеджера, економіста/ Під ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 706 с.
8. Карпенко Е.М. и др. Методологические подходы к оценке уровня конкурентоспособности предприятий // Региональные перспективы. – 2000. – № 2–3. – С. 256–259.
9. Кирчата І.М. Напрями формування економічного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства / І.М. Кирчата // Управління розвитком: зб. наук. статей. – Х., 2006. – № 7. – С. 19–21.
10. Кобиляцький Л.С. Управління конкурентоспроможністю – К.: Зовнішня торгівля, 2003. – 302 с.
11. Кривов'язюк І.В. Комплексна економічна діагностика підприємства: монографія / Кривов'язюк І.В., Божидарнік Т.В. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2012. – 226 с.
12. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Стратегічний менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. – К.: ТОВ «УВПК» ЕксОб», 2004. – 559 с.
13. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / С. Ф. Покропивний – [2-ге вид. перероб та доп.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 352 с.
14. Портер М. Конкуренція. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 495 с.
15. Савчук О. Системний підхід до аналізу конкурентоспроможності промислового виробництва // Економист. – М., 2001. – № 12. – С. 58–61.
16. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 311 с.
17. Чернега О.Б. Использование методов менеджмента качества для повышения конкурентоспособности предприятия / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 1999. – 91 с.
18. Ярошенко С.П. Резерви підвищення конкурентоспроможності м'ясного підкомплексу України. – Суми: Козацький вал, 1998. – 249 с.
19. The Global Competitiveness Report 2013 – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www3.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_Rankings_2013-14.pdf

Марченко В.Н., Евтушенко О.Н.
Национальный авиационный университет

НАУЧНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

Исследовано понятие конкурентоспособности предприятия. Определен перечень факторов, которые влияют на конкурентоспособность предприятия. Раскрыты основные признаки, которые формируют конкурентоспособность предприятия. Определены актуальные проблемы обеспечения конкурентоспособности украинских предприятий.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, предприятие, конкурентная среда, рынок, товар.

Marchenko V.N., Yevtushenko O.M.
National Aviation University

SCIENTIFIC SUPPORT OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS

Summary

The basic notions of competitiveness of enterprise are explored. The list of factors that affect the company's competitiveness is identified. The main features that form the company's competitiveness are discovered. The current problems of competitiveness of Ukrainian enterprises are identified.

Keywords: competition, competitiveness, enterprise, competitive environment, market, goods.

УДК 658.5.012.14

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Марченко В.М., Бігун А.В.
Національний авіаційний університет

Досліджено напрями забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств різних країн. Визначенні основні засоби, які використовуються для досягнення соціально-економічної безпеки. Проаналізовані особливості забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств, притаманні тій, чи іншій країні. Визначенні спільні риси забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств розвинутих країн. Запропоновані напрями вдосконалення вітчизняної системи забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств.

Ключові слова: соціально-економічна безпека, підприємства, країни, загрози, міжнародний досвід.

Постановка проблеми. Бурхливі реалії сьогодення, нестабільність зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства зумовлюють появу нових загроз діяльності, що змушує підприємства підвищувати рівень своєї соціально-економічної безпеки.

Від рівня захищеності підприємства залежить його стійкість, здатність боротися з загрозливими та кризовими ситуаціями, кількість ризиків, конкурентні позиції, надійність підприємства, можливість настання банкрутства та, навіть, імідж компанії серед партнерів, конкурентів та клієнтів.

Дане питання є актуальним для підприємств будь-якої країни й підприємства кожної країни, в силу своїх національних, релігійних, культурних факторів, мають свої специфічні засоби досягнення соціально-економічної безпеки підприємства. Високий рівень соціально-економічної безпеки дає можливість підприємствам здійснювати ефективно та надійно свою діяльність і підвищувати свої конкурентні позиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціально-економічної безпеки підприємства присвятили свої праці такі українські та інші провідні науковці світу: Стенлі Джонсон, О. Амоші, В. Березін, О. Барановський, Т. Іванюта, В. Ду-

хов, В. Гесць, Хосбулатов О.Р., Дейв Бойкін, Мері Франк, Джон Мейерс, Девід Аудретч, Едвін Мансфілд, Стефен Еверхат, Пауль Девід, Вільям Амтс, Дженет Кін, Франк Стефорд Мері Франк Фокс, Рубин Сапонік та інші.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Для підвищення рівня соціально-економічної захищеності вітчизняних підприємств дуже важливо дослідити досвід інших країн. Проаналізувавши та узагальнивши досвід інших країн, особливо тих, які мають успіхи в подоланні даної проблеми, а також проаналізувавши власні можливості, можна розробити власну програму по підвищенню рівня соціально-економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Мета статті. На основі аналізу міжнародного досвіду забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств запропонувати шляхи підвищення рівня соціально-економічної безпеки українських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Безпека підприємства це важливий компонент надійного функціонування підприємства. Підходи до визначення цього поняття змінювались зі зміною факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Першочергово під безпекою підприємства розуміли економічну безпеку. Її розуміли як такий стан